

AZ EGYETEM NEM VÁLLALAT

Találmány van, gyártó kerestetik

— Az utóbbi időben gombamód szaporodnak az egyetemen a vállalkozói szellemű túlfűtött csoportosulások. — E megállapítással fogadott Csernay László professzor, a SZOTE tudományos rektorhelyettese, majd így folytatta: — Az egyetemnek azt kell eldöntenie, hogy a vállalkozói szellem és a produktív munka eszméi támogatása mellett gyakorlati síkon milyen belső rendet alakítson ki? Természetes, hogy az egyetem számára is hasznos és fontos dolog, ha „tagjai” olyan kutatási eredményeket produkálnak, amelyek közvetlenül termelőerővé válhatnak. E tevékenységet eszméileg teljes mértékben támogatja az egyetem — így volt ez a múltban, s így lesz a jövőben is. Eldöntendő azonban, hogy e téren konkrétan mi a feladata az egyetemnek, mint jogi személynek? Feladatkörébe tartozik-e a vállalkozás vagy sem.

GYÓGYHATÁSÚ ANYAGOK

Annak oka, hogy e témakörben ha nem is nyomozni, de kérdezősködni kezdtem, nem más, minthogy véletlenül kapcsolatba kerültem egy ilyen „vállalkozói szellemű” kutatócsoporttal. Nemrégiben ugyanis nyilvánosságra hoztak egy közleményt, melyben vállalatok, szövetkezetek, külföldi és hazai tőkebefektetők — egyszóval: szponzorok — segítségért kérték találmányaik gyártásához, ahhoz, hogy ezek a gyógyhatású szerek és élelmiszer-készítmények megjelenhessenek végre a piacon. (A felhívás lapunkban október 5-én jelent meg.) Milyen találmányokról van szó?

Tóthné Pápay Valéria egyetemi adjunktus: — Részint egészségünk védő, bizonyos gyakori betegségeket megelőző, gyógyhatású anyagokról; másrészt olyan technológiáról, eljárásokról, melyek során az egészséges táplálkozást segítő, ásványi anyagokban, vitaminokban gazdag élelmiszerek állíthatók elő.

— A gyógyhatású anyagoknál maradványos jellegű készítményekről van szó? Felsorolna néhány betegséget, amelynek gyógyítására, illetve megelőzésére alkalmazhatók?

— Vannak közöttük gombaellenes hatású; gyulladáscsökkentő; asztma, herpesz, különböző szájszékély, fogínygyulladás, insorvadás, visszérgyulladás ellen használható; szeplők, májfoltok kialakulását gátló; vízhiányos bőrre, illetve hajhullás ellen sikerrel alkalmazható és más készítmények is.

— Kipróbálták már ezeket?

— Igen, 1982 óta folytatjuk a kutatásokat. A gyógyhatás igazolása mellett két igen fontos követelménynek kell eleget tenniük ezeknek az anyagoknak: ne legyen toxikus (mérgező) hatásuk és ne okozzanak allergiát. Készítményeink megfelelnek e kívánalmaknak; s a klinikai kipróbálásuk is kedvező tapasztalatokkal zárult. E vizsgálatokat többek közt Heiner Lajos professzor (idegklinika), Husz Sándor docens és Nikolin Klára adjunktus (bőrklinika), Stepper Magdolna főorvos (makói kórház és rendelőintézet), a hatástani vizsgálatokat Koltai Mátyas docens (gyógyszer-tani intézet), Sallai János adjunktus (gyógyszerhatástani intézet) végezte, de részt vettek e munkában más klinikák, tanszkek munkatársai is.

— Említette, hogy bizonyos élelmiszerek „egészségesebbé” tételére is kidolgoztak néhány eljárást.

— Bizonyos konzerválószerre nagyon sok beteg érzékeny; mi olyan módszerrel tartósítanánk bizonyos élelmiszereket, amely kiküszöbölné az allergiát. Oxidációt gátló, természetes színt adó anyagokkal, vitaminokkal dúsított, hosszú ideig tárolható élelmiszerek készítésére dolgozott ki kutatócsoportunk gyártási technológiát.

SAJÁT ZSEBBŐL

Adott tehát számos találmány, amelyet dokumentáltak, kipróbáltak, s amelyek jó részét az erre hivatott országos szervek gyógyhatású szerré, alkalmazható technológiává nyilvánították. Az ember azt hiszheti, hogy a kutatók feladata ezzel véget ért, s e találmányok, eljárások előbb-utóbb automatikusan kézzelfogható terméké (kenőccsé, „gyógygpor”-rá, gyógyhatású kozmetikumá, élelmiszerré) válnak. Természetesen ez nem ilyen egyszerű, főleg a „magányos” kutatók, illetve csoportok számára, akik mögött nem áll valamely tekintélyes intézmény vagy szervezet. Míg az Országos Élelméztudományi Intézet, vagy az Országos Gyógy-szerészeti Intézet engedélyezi, bejegyzi a találmányt; a kutatók saját zsebből — kísérlethez szükséges anyagokra, eszközökre, illetve — több-százezer forint illanhat el. A kutató számára a saját találmánya mindaddig ráfizetéses, amíg az a kereskedelmi forgalomba be nem kerül. Mint a fenti csoporttól megtudtam: az ez évi „fenntartási illeték” 10 ezer forint — ez annak a díja, hogy a fenti „szervek” engedélye folyamatos maradjon.

Az ily termékek előállítására alkalmas, s többnyire monopol-, de legalábbis nagyhatalmi helyzetben lévő gyógyszergyártó és kozmetikai cékeket gyártó cégek maguktól nemigen „harapnak” a hasonló találmányokra; ráadásul előfordulhat az is — mint ahogy erre számos példa sorjáztatható —, hogy a cég „ellöpi” a találmány lényegét, ám némiképp változtat rajta, s így azt már sajátjává hozza forgalomba. Az „eredeti” feltaláló pedig hoppon marad.

Nem marad más hátra tehát: a kutató futkos gyártó után, szponzor után; alapítványt próbál megpályázni; gyűjtést indít, apellálva a „gazdag” emberek adakozó készségére; esetleg kisvállalkozásba fog, ha ennyire bízik a tudományos vonalon már pozitívan elbírált találmánya piaci sikerében — persze ez utóbbihoz is tőke kell(ene). Számos — a sajtóban kissé túlexponált — feltalálósors és -kálvária bizonyítja: hazánkban sok láncszem hiányzik ahhoz, hogy egy találmány az engedélyezés után, a szükséges gyártási és kereskedelmi folyamatok útján eljusson a nagyközönséghez. Egyelőre csak a kezdő és az utolsó láncszem a biztos — ezekkel nagy számban rendelkezünk —: a feltalálók és a potenciális vásárlóközönség.

NE DEGRADÁLJUK AZ EGYETEMET!

— Az egyetem költségvetési intézmény — folytatja gondolatmenetét Csernay László rektorhelyettes —, s a költségvetési hiányt vállalkozásokkal nem pótolhatja. Ne degradáljuk termelő- és kereskedelmi vállalatát az egyetemet! Véleményem szerint az egyetem kutatói — magánszemélyként — bátran vállalkozhatnak; számos forma (rt., kft. stb.) adott ma már erre. Ne használják azonban „ideológiai védőpajzsoként” az egyetemet, hanem vállalják a kockázatot, az esetleges bukást is. Az egyetem nem vállalkozásellenes; bizonyítja ezt például a devizás oktatás sikere, az úgynevezett KK-munkák vállalása; ezekből azonban az egyetemnek csak haszna származhat, vesztesége nem. Ha azonban az egyetem a „névét adja” egy rizikófaktorokkal teli vállalkozáshoz, ebből esetleges sikertelenség esetén anyagi hátrány és komoly jogi bonyodalmak származhatnak. Márpedig a társadalom vagyona az egyetem nem kockáztható. S ha az egyetemen elkezdünk termelni, ki végzi majd az alaputatásokat?

*

Természetes, hogy az egyetem nem vállalhat fel olyan tevékenységi formát, amely nem dolgoz. (Így határozott egyébként az egyetemi tanács is; elvileg támogatja kutatóinak, dolgozóinak ilyen irányú tevékenységét, jogi személyként azonban nem vesz részt e vállalkozásokban.) Továbbra is nyitott kérdés azonban, hogy mi módon válik a mindannyiunk számára hasznos találmányokból gyógyszer-tárban, drogériában vagy élelmiszerboltban vásárolható termék. Vagy marad az egyre gyakrabban alkalmazott módszer, a gyűjtés és az adakozás?

SANDI ISTVÁN

VASZARY JÁNOS: VÁSÁR

PODMANICZKY SZILÁRD

Egy család kínos eleganciája halálom történetében

Mikor a vérpadon feküdtem
Fejem a hálószobától a konyháig ért
Csinos köntösök rózsaszín szegélyéről
Bársonyos szappanlég folyt a szemembe
Étellet és itallal kínáltak rögvest
Azt amit szabad: rosszul léttel kipárnázva
Most ezt Most azt Mosatlan, ám bútorozva
Könnyű mechanikai szerkezetek
A Tér nem szabad csak a leves
A szex A tévéműsor Egy-egy zokni
Mikor inget váltok és közben az órára
(Egy pillanat) pillantok véresen
Úr Isten már ennyi az idő
Lesújt rám egy Másik Ki az
Imént még igazából és ezért nem volt
És akkor azt sem tudom véresen
Bugyiban aludt-e ő, az Édesem
Késérő mandulakrém méregzöld combján
Hogy időben (A cselgép sírni kezd)
Nem őt! — sikítja, papucsá égnek mered
Csit! Hamuvá szítalom ezt
S a bőkezű lovag súlyos phallosával
Lesújt — Egyszer — Kétszer — Lesújt
Mikor a vérpadon feküdtem a fejem
Gondoltam édesen, most megha...

A romlás képzetei

Ha utcai kikiáltó lennék, tudnám, mit kellene tennem. A kiállítás megnyitása előtti időszakban kiállnék a Kárász utca legforgalmasabb sarkára, s megeresztelném a hangom. Urak és hölgyek, fiúk és leányzók! Ugye mindenki hallott már Salvador Daliról? Nos, a közeli napokban személyesen is találkozhatnak a világhírű festő alkotásaival! Csupán a Dugonics térig kell elsétálniuk, majd fel a JATE aulájába, és máris célba értek. Egy percig se gondolják, hogy a szegedi közélet pusztán csak a politikai botrányoktól hangos. Van itt egyéb szenzáció is. Ne mulasszák el a kivételes alkalmat: Dali jön Szegedre, Salvador Dali!

Csak hogy nem vagyok utcai kikiáltó, mert szem se lenne hozzá. Egyébként is: a prózai hírverésnek már rég befellegzett. Legfeljebb a cirkuszosok éltetik még e hagyományos közlési formát. Persze autókkal, fülsikerítő hangszórókkal. Ennek ellenére Salvador Dali szellemiségéhez felettébb illenének az efféle vásárlás, ripacszkodó módszerek. Mert imádta a feltűnést, a parádét, a színpadias jeleneteket. Leginkább akkor, amikor mindez körülötte és őerte történt. Az egyéniségéért, a művészetéért, a zsenialitásáért. Olyan hiú volt, akár egy világi dáma. Rajongott ugyan a napfényes tengerparti tájakért, mivel ezek a hangulatok

a gyerekkori spanyol esztendőkre emlékeztették. Igazi lételeme mégis a reflektorfény volt. Hosszú életében kapott is belőle bőségesen. És nem is alaplatlanul. Hisz pojácaság ide, szeszélyesség oda: Dali ilyenformán is százezrek egyik kiemelkedő alkotója, a szürrealizmus egyik legeredetibb képviselője.

Más kérdés, hogy a harmincas esztendők végén innen is kitagadták barátai. Ekkoriban ugyanis már nemigen fért bele a mozgalom elvi skatulyáiba. Túlságosan precíz, már-már akadémikus volt az előadása. Holott a szürrealisták éppen a polgári konvenciók ellen harcoltak. Mégis azt látjuk: Salvador Dalinál aligha van hűségesebb híve ennek az irányzatnak. Míg kollégái jó része idejekorán felismerte a szemléleti váltás szükségességét, addig ő élete végéig kitartott a látomásos szürrealizmus mellett. Úgyhogy mozgalmas pályáján szorosan összefonódnak a modern és konzervatív vonások, nem is szólva a forradalmi és retrográd, az állandóbb és változókéonyabb elemek jelenlétéről. E kétes sokszínűségnek köszönhető, hogy mind a mai napig legendák övezik alakját.

Szemére vetik, hogy behódolt a fasizmusnak, feloldódott a langymeleg milliomas életformában. Pusztán önmaga kényelmét, élvezetét kereste mindenben. Szó se róla: ezen a

Salvador Dali szegedi tárlata elé

ponton nehezen lehet szimpatizálni Dalival. Valahogy hiányzott belőle a jelentős alkotók erkölcsi tartása, érzékenysége. Telítve volt viszont látnoki erővel, kivételes formai, színbeli kifejezőképességgel. Ez pedig arra predestinálta, hogy néhány remekművet teremtsen, aztán temérdek szellemes, bravúros és tanulságos művet. Valójában meg is tette ezt. Gondoljunk csak remekbe sikerült, közismert festményére. Ezen belül azonban ugyan csak kitértek az emberi dimenziók. Amilyen anyagszerű és vegetációs képzetű a használatban megjelenő asztal motívum, olyannyira légiés, bizonytalan és gomolygó a fej megfogalmazása.

Dali felfogásában tehát nagyobb súlya van a spontaneitásnak, a titokszerűségnek és a távlatosságának, mint a józan, behatárolt racionalitásnak. Pedig majd mindig ragaszkodik a naturalisztikus részletformákhoz. A másik oldalon ellenben egy olyanféle miszti-

kus művészi univerzumba vezet bennünket, ahol a szorongás, a félelem és a bizonytalanság érzete uralkodik. Nála nem csupán megnyúlnak, eltorzulnak és lángra gyúlnak a tárgyak, az élőlények, hanem mindezek tetejébe Jegyek és rácsálók pusztítják az emberi életet. Számomra Salvador Dali mindenképp előtt az anyagi, szellemi romlás, bomlás és rothadás zseniális kifejezője. Van úgy, hogy ő jut eszembe, amikor egy-egy pokolbéli csótánnal kell viaskodnunk bérházi lakásunkban.

Hogy mennyit és mit láthatunk meg mindebből a szegedi bemutaton? Nem tudom pontosan. Tudom azonban, hogy az értékes grafikai és szobrászati kollektív Takács Lajos svédországi magángyűjteményéből kerül a JATE aulájába. Pete György, a kiállítás szervezője mindenesetre nem először bizonyítja, hogy kitűnő képessége, ügyessége van a nemzetközi rangú kulturális értékek felkarolásához (L.: Andre Kertész majd Vasarely tárlatát). Ritka és tanulságos dolog ez. Különösen a mostani időszakban, amikor annyit beszélünk a főváros és a vidék szellemi fáziseltolódásairól. (A kiállítás november 23-ától december 3-áig látható.)

SZUROMI PÁL